

Smlouva mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o sociálním zabezpečení

1. Obecné informace

Dnem 1. 3. 2023 vstoupila v platnost nová Smlouva mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o sociálním zabezpečení, podepsaná dne 18. 5. 2021 (dále jen „Smlouva“). K její aplikaci byl sjednán prováděcí dokument – Správní ujednání k provádění Smlouvy mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o sociálním zabezpečení, které vstoupilo v platnost rovněž dne 1. 3. 2023 (spolu se Smlouvou). Oba smluvní dokumenty (Smlouva a Správní ujednání) jsou publikovány ve Sbírce mezinárodních smluv České republiky (dále „ČR“) pod č. 12/2023 Sb. m. s. a č. 13/2023 Sb. m. s.

Smlouva nahrazuje dosavadní smluvní úpravu vztahů v oblasti sociálního zabezpečení mezi ČR a Bosnou a Hercegovinou, tj. Úmluvu o sociálním pojištění mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií, podepsanou dne 22. 5. 1957 (č. 1/1958 Sb.) a Úmluvu o spolupráci na poli sociální politiky mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií, podepsanou dne 22. 5. 1957 (č. 2/1958 Sb.).

Smlouva patří mezi smluvní dokumenty tzv. **proporcionálního typu** a plně respektuje mezinárodně uznávané principy koordinace sociálního zabezpečení, jimiž jsou:

- rovnost zacházení se státními příslušníky smluvních států,
- příslušnost k pojištění ve státě zaměstnání s přesně vymezenými výjimkami,
- sčítání dob pojištění získaných v obou státech pro vznik nároku na dávky (důchod),
- výplata (export) důchodů do druhého smluvního státu.

Osobní a věcný rozsah Smlouvy

Smlouva se vztahuje **bez ohledu na občanství na všechny osoby, které podléhají nebo podléhaly právním předpisům jednoho nebo obou smluvních států**, a také na další osoby, které od těchto osob odvozují svá práva.

Věcný rozsah Smlouvy je poměrně široký, neboť zahrnuje dávky důchodového pojištění (v ČR starobní, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod), dávky nemocenského pojištění, poskytování zdravotní péče (neboli věcných dávek v nemoci a mateřství), dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání, dávky v nezaměstnanosti a přídatky na dítě. Smlouva také stanovuje pravidla pro určení příslušnosti k právním předpisům a upravuje i výjimky z těchto pravidel.

Smlouva standardním způsobem upravuje určení příslušnosti k právním předpisům, tj. skutečnost, že výdělečně činná osoba (včetně OSVČ), krytá Smlouvou, bude podléhat pojištění toho státu, v němž má místo výkonu výdělečné činnosti, zabraňuje vyloučení osoby z pojištění, anebo případnému dvojímu pojištění ze stejné pracovní činnosti. Stanoví pravidla pro tzv. vyslané pracovníky, kteří podléhají právním předpisům vysílajícího státu, pokud doba jejich vyslání nepřekročí 24 měsíců. Umožňuje i odchylky (výjimky) z pravidla pojištění podle místa výkonu práce a pravomoc v povolování výjimek svěřuje příslušným úřadům (ministerstvům), příp. určeným orgánům smluvních stran (pověřeným institucím).

Formuláře

Pro provádění Smlouvy smluvní strany navrhly a vzájemně odsouhlasily bilaterální dvojjazyčné formuláře.

2. Potvrzování příslušnosti k právním předpisům

Smlouva stanoví, že osoby zaměstnané na území jednoho smluvního státu podléhají, pokud jde o toto zaměstnání, pouze právním předpisům tohoto smluvního státu. To platí analogicky i u OSVČ. Základní pravidlo pojištění podle místa výkonu práce (**lex loci laboris**) se nepoužije zejména u tzv. vyslaných pracovníků, tj. osob zaměstnaných na území jednoho smluvního státu, které jsou dočasně vyslány svým zaměstnavatelem se sídlem na území tohoto státu k provedení určité práce ve prospěch vysílajícího zaměstnavatele na území druhého smluvního státu. Uvedené základní pravidlo se nepoužije ani u vyslaných OSVČ. Tito vyslaní pracovníci budou nadále podléhat právním předpisům o sociálním zabezpečení prvního smluvního státu za předpokladu, že doba vyslání nepřesahuje 24 měsíců. Pravidlem pojištění podle místa výkonu práce se neřídí ani další kategorie osob, jako jsou diplomaté, členové posádky námořních lodí, osoby pracující v letecké, železniční, silniční nebo říční mezinárodní dopravě, státní úředníci a osoby jim postavené na roveň – jejich pojištění je stanoveno přímo Smlouvou.

V případě vyslání zaměstnance nebo OSVČ z ČR do Bosny a Hercegoviny se pro osvědčení skutečnosti, že vyslaný zaměstnanec nebo vyslaná OSVČ podléhá i nadále právním předpisům ČR jako vysílajícího státu, používá:

- formulář CZ/BIH 101 - „Potvrzení o příslušnosti k právním předpisům“.

O vystavení tohoto formuláře se žádá prostřednictvím tiskopisu ČSSZ „[Společná žádost zaměstnance a zaměstnavatele o vystavení potvrzení o příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení](#)“ a v případě OSVČ prostřednictvím formuláře ČSSZ „[Žádost OSVČ o vystavení potvrzení o příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení](#)“. Žádost se předkládá místně příslušné OSSZ.

Smlouva dále umožňuje příslušným úřadům nebo institucím obou smluvních stran po vzájemné dohodě stanovit **výjimky** z ustanovení o příslušnosti k právním předpisům, a to na základě společné žádosti zaměstnance a zaměstnavatele nebo žádosti OSVČ. Ke schválení výjimky je na české straně příslušná ČSSZ, oddělení mezinárodních pojistných vztahů, Křížová 25, 225 08 Praha 5 a na straně Bosny a Hercegoviny buď Federální ministerstvo práce a sociální politiky, pokud se záležitost týká území Federace Bosny a Hercegoviny, nebo Ministerstvo práce a ochrany válečných invalidů, jde-li o záležitost území Republiky srbské, popř. příslušná vláda Distriktu Brčko Bosny a Hercegoviny, odbor pro zdravotnictví, jde-li o záležitost území Distriktu Brčko.

O povolení výjimky z příslušnosti k právním předpisům Bosny a Hercegoviny se žádá prostřednictvím tiskopisu ČSSZ „[Společná žádost zaměstnance a zaměstnavatele o vystavení potvrzení o příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení](#)“ nebo tiskopisem „[Žádost OSVČ o vystavení potvrzení o příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení](#)“. Žádost se předkládá místně příslušné OSSZ, která ji po provedení všech potřebných administrativních úkonů postoupí ústředí ČSSZ k vyřízení. ČSSZ žádost posoudí, případně došetří. Pokud k žádosti zaujme kladné stanovisko, požádá příslušnou instituci v Bosně a Hercegovině o souhlasné stanovisko k udělení výjimky z právních předpisů Bosny a Hercegoviny.

3. Důchodové pojištění

V oblasti důchodového pojištění Smlouva zakotvuje standardní princip sčítání dob pojištění pro vznik nároku na důchod a jeho přiznání a stanoví, že výsledná výše důchodu odpovídá době pojištění získané podle právních předpisů daného smluvního státu (**princip proporcionality**) – viz i dále. Smlouva také standardně zaručuje vzájemnou výplatu důchodů mezi smluvními státy bez administrativních srážek anebo krácení a umožňuje výplatu důchodů z prvního smluvního státu i do třetího státu za stejných podmínek jako občanům prvního smluvního státu, kteří bydlí mimo území smluvních států.

Získá-li osoba celou dobu pojištění potřebnou pro vznik nároku na důchod v jednom ze smluvních států, vypočte jí tento stát důchod výhradně podle svých právních předpisů (**tzv. plný „solo“ důchod**). Česká strana však v tomto případě provede rovněž srovnávací výpočet tzv. dílčího důchodu, který by pojištěnci náležel podle Smlouvy, a přizná mu vyšší z těchto důchodů.

V případě, že doba pojištění získaná podle právních předpisů jednoho smluvního státu nebude dostačující pro vznik nároku na důchod, budou se brát pro nárok v úvahu i doby pojištění, které osoba získala ve druhém smluvním státě (**princip sčítání dob pojištění**), za předpokladu, že se tyto doby časově nepřekrývají. Každý ze smluvních států poté přizná a bude vyplácet důchod ve výši odpovídající době pojištění získané na jeho území (**tzv. dílčí důchod**). Nedosahuje-li doba pojištění v jednom smluvním státě alespoň 1 rok (12 měsíců) a nevznikne-li na základě takto krátké doby pojištění nárok na důchod výhradně podle jeho právních předpisů, instituce tohoto smluvního státu důchod nepřizná. Doba pojištění kratší jednoho roku pak započte instituce druhého smluvního státu, jakoby se jednalo o dobu pojištění získanou podle jeho právních předpisů.

Pro stanovení nároku na důchod se přihlédne i k dobám pojištění získaným podle právních předpisů obou smluvních států před vstupem Smlouvy v platnost, tj. do 28. 2. 2023.

Ve vztahu k důchodům, které byly přiznány před vstupem Smlouvy v platnost (tj. před 1. 3. 2023), např. podle předchozí smluvní úpravy (tedy podle Úmluvy o sociálním pojištění mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií ze dne 22. 5. 1957), článek 37 odst. 4 Smlouvy stanoví, že se tyto důchody nebudou znovu vyměřovat. To znamená, že dříve přiznané důchody se nebudou přepočítávat podle pravidel stanovených novou Smlouvou.

Podání žádosti o důchod podle Smlouvy

Žádost o důchod z Bosny a Hercegoviny podaná žadatelem s bydlištěm v České republice

Žádost o starobní, invalidní a pozůstalostní důchod z Bosny a Hercegoviny je možné podat přímo v ČR, prostřednictvím místně příslušné OSSZ. Pracovníci OSSZ sepíší se žadatelem žádost a předloží žadateli k vyplnění formulář CZ/BIH 207-204 „Prohlášení žadatele o dobách pojištění (zaměstnání) v Bosně a Hercegovině“. Žadatel by měl předložit, kromě standardních dokladů vyžadovaných při sepisování žádosti výhradně z českého důchodového pojištění, též doklady, které osvědčují dobu zaměstnání (pojištění) v Bosně a Hercegovině, a to v originále, anebo v ověřené kopii (např. pracovní smlouvu, potvrzení zaměstnavatele, doklad o pojištění od nositele pojištění Bosny a Hercegoviny apod.). Jelikož jsou v Bosně a Hercegovině dva nositelé pojištění, konkrétně Federální úřad pro penzijní a invalidní pojištění pro Federaci Bosny a Hercegoviny a Fond pro penzijní a invalidní pojištění Republiky srbské pro Republiku srbskou, je žádoucí, aby žadatel upřesnil, u kterého nositele pojištění důchod nárokuje, příp. v které části Bosny a Hercegoviny nárokované doby pojištění (zda ve Federaci Bosna a Hercegovina, anebo v Republice srbské).

Žádost o důchod spolu s připojenými doklady OSSZ postoupí ČSSZ v Praze, která zajistí vyhotovení potvrzení o dobách pojištění v ČR na formuláři CZ/BIH 205, případně provede další administrativní úkony a opatření a odešle žádost spolu s potřebnými doklady k posouzení a vyřízení příslušnému nositeli pojištění Bosny a Hercegoviny. O vyřízení žádosti o důchod z Bosny a Hercegoviny bude žadatel vyrozuměn rozhodnutím příslušného nositele pojištění Bosny a Hercegoviny a rozhodnutí bude doručeno na adresu žadatele uvedenou v žádosti o důchod.

V případě, že žadatel podá žádost pouze o český důchod (o důchod z Bosny a Hercegoviny nežádá např. z důvodu, že jej již pobírá, příp. nesplňuje věkovou či jinou podmínku nároku na důchod stanovenou právními předpisy Bosny a Hercegoviny), je třeba, aby žadatel vyplnil rovněž formulář CZ/BIH 207-204 „Prohlášení žadatele o dobách pojištění (zaměstnání) v Bosně a Hercegovině“, ve kterém uvede, jaké doby pojištění v Bosně a Hercegovině získal. Tento formulář ČSSZ zašle příslušnému nositeli pojištění Bosny a Hercegoviny a požádá jej, aby na jeho základě potvrdil doby pojištění získané v Bosně a Hercegovině, které jsou potřebné pro přiznání a výpočet českého důchodu podle Smlouvy.

Žádost o důchod z České republiky podaná žadatelem s bydlištěm v Bosně a Hercegovině

Žádost o český důchod je možné podat přímo v Bosně a Hercegovině u místně příslušného nositele pojištění. Ten následně sepsanou žádost zašle ČSSZ k vyřízení spolu s potvrzením o době pojištění získané v Bosně a Hercegovině (formulář BIH/CZ 205) a s případnými dalšími doklady.

Výplata důchodů

Smlouva stanoví, že vzájemná výplata důchodů mezi smluvními státy se uskutečňuje přímo oprávněným osobám a to ve volně směnitelných měnách. Výplata důchodu z ČR do Bosny a Hercegoviny bude zajištěna bezhotovostním platebním stykem prostřednictvím České národní banky v Praze v součinnosti s příslušnou korespondenční bankou (bankami) v zahraničí. Klientům s bydlištěm v Bosně a Hercegovině může být český důchod, jak je to obvyklé i u jiných smluv, vyplácen:

- a) na účet příjemce vedený u banky v zahraničí (v Bosně a Hercegovině),
- b) na účet příjemce nebo jeho manžela/ky vedený u banky v ČR v české měně (Kč).

Výplata důchodu do Bosny a Hercegoviny se bude provádět vždy po předchozím zaslání tiskopisu „**Potvrzení o žití**“, který musí být vlastnoručně podepsán poživitelem důchodu (nebo jeho opatrovníkem), opatřen datem a jeho vlastnoruční podpis musí být úředně ověřen úřadem (institucí), který(á) je k tomu zmocněn(a) podle právních předpisů Bosny a Hercegoviny, příp. českým velvyslanectvím (konzulátem) v Bosně a Hercegovině, anebo kterýmkoliv nositelem pojištění Bosny a Hercegoviny.

4. Nemocenské pojištění

Dávky nemocenského pojištění (tj. peněžité dávky v nemoci a mateřství) poskytuje podle svých právních předpisů instituce toho smluvního státu, jehož právním předpisům osoba podléhá (tj. obvykle stát, kde osoba pracuje).

Aby oprávněná osoba mohla pobírat peněžité dávky nemocenského pojištění po dobu pobytu na území druhého smluvního státu, musí se obrátit na instituci místa pobytu s dokladem potvrzujícím pracovní neschopnost, těhotenství nebo porod, které v souladu s právními

předpisy této smluvní strany vydal ošetřující lékař. Tento doklad bude neprodleně postoupen instituci příslušné k výplatě dávky.

V případě, že doba pojištění získaná podle právních předpisů jednoho smluvního státu nebude dostačující pro vznik nároku na dávku nemocenského pojištění, budou brány v úvahu i doby pojištění získané ve druhém smluvním státě. V ČR princip sčítání dob pojištění přichází v úvahu např. při posuzování vzniku nároku na peněžitou pomoc v těhotenství a mateřství.

Kontakty na pověřené instituce a styčná místa

V České republice

pro dávky důchodového a nemocenského pojištění:

Česká správa sociálního zabezpečení a její regionální pracoviště

Křížová 25

225 08 Praha 5

Česká republika

[WWW.CSSZ.CZ](http://www.cssz.cz)

pro věcné dávky v nemoci a mateřství (zdravotní pojištění)

Kancelář zdravotního pojištění

nám. W. Churchilla 1800/2

130 00 Praha 3

Česká republika

pro dávky v nezaměstnanosti a přídavky na dítě

Úřad práce České republiky – generální ředitelství

Dobrovského 1278/25

170 00 Praha 7

Česká republika

V Bosně a Hercegovině

pro dávky důchodového pojištění:

Federalni zavod za mirovinsko-penzijsko i invalidsko osiguranje

Dubrovačka bb

88000 Mostar

Bosna i Hercegovina

pro dávky nemocenského pojištění:

ve Federaci Bosny a Hercegoviny:

Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine

Trg Heroja 14

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

v Republice srbské:

Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske

(Фонд здравственог осигурања Републике Српске)

Zdrave Korde 8

78000 Banja Luka

Bosna i Hercegovina

v Distriktu Brčko Bosny a Hercegoviny:

Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

Brčko

Vuka S. Karadžića 4

76100 Brčko distrikt

Bosna i Hercegovina